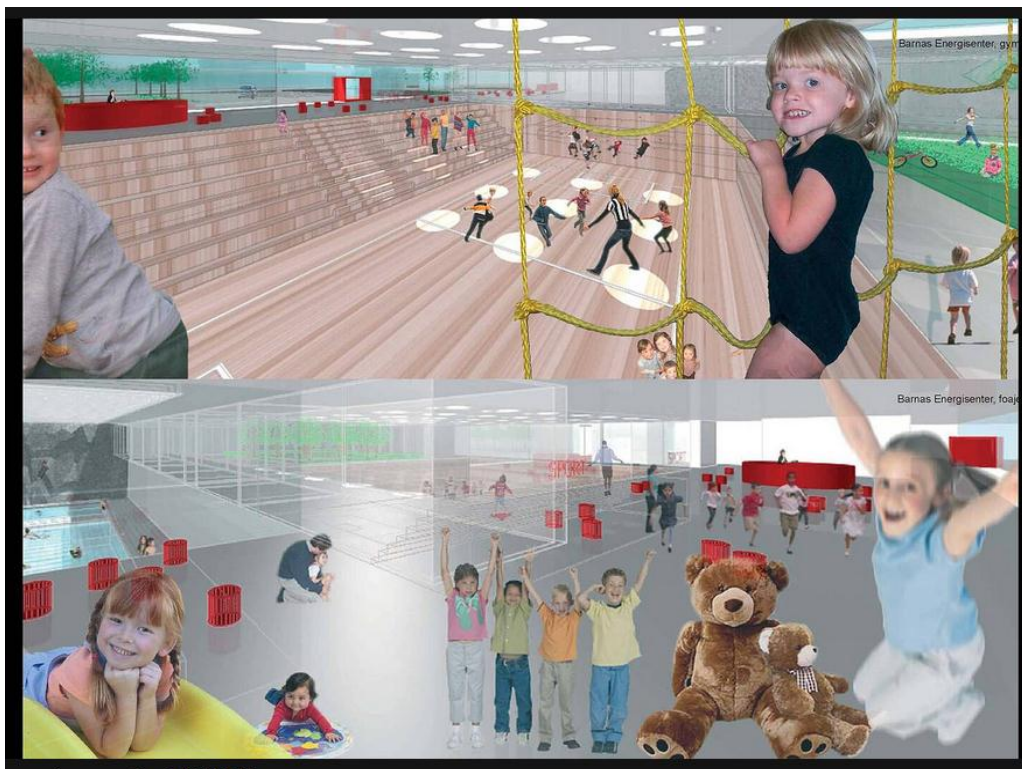

Kunnskapsbasert praksis på Barneklubben

felles utfordringer og gjensidig nytte for utdanning og praksis

Utarbeidet av: Berit Båtsvik og Liv Irene Ruud

i samarbeid med

Prosjektgruppe for "Barneklubben som læringsarena i kunnskapsbasert praksis".

Helle Milde, enhetsleder, BKB, enhet post 2 seksjon for nyfødte, BKB, HUS

Janicke Johansen, enhetsleder, BKB, enhet post 5, BKB, HUS

Anne Jorunn Langeland, enhetsleder, BKB, enhet post 4, BKB, HUS

Berit Båtsvik, høgskolelektor, Betanien Diakonale Høgskole

Anne Solveig Iversen, førstelektor, HiB

Kari Miljeteig, høgskolelektor, HiB

Liv Irene Ruud, høgskolelektor og fagsykepleier, HiB og BKB, HUS

Marit Graue, førsteamanuensis og forskningsveileder, HiB og BKB, HUS

November 2011

Dette er en introduksjon til hvordan vi på Barneklubben arbeider for å implementere kunnskapsbasert praksis. I heftet finner du en kort innføring i modellen for kunnskapsbasert praksis og trinnene i å arbeide kunnskapsbasert, hva vi ønsker å oppnå i forhold til kunnskapsbasert praksis, og til sist noen eksempler på hvordan studenter og ansatte arbeider sammen for å fremme bruken av ny forskning og forslag til økt samarbeid mellom studenter og ansatte.

Kunnskapsbasert praksis

Kunnskapsbasert praksis kan defineres slik: *"Å utøve kunnskapsbasert sykepleie er å ta sykepleiefaglige avgjørelser basert på systematisk innhentet forskningsbasert kunnskap, erfaringsbasert kunnskap og pasientens ønsker og behov i den gitte situasjon"*(Nortvedt m.fl. 2007).

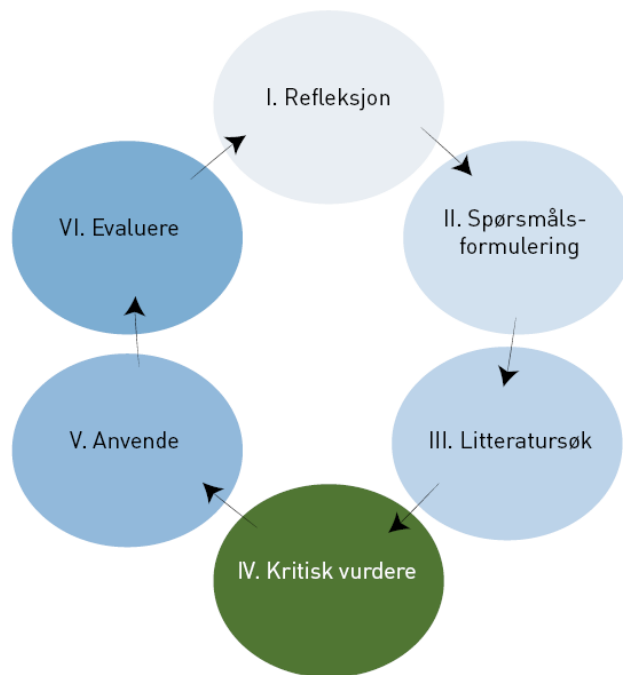

(www.kunnskapsbasertpraksis.no)

Modellen viser hvordan ulike kilder til kunnskap overlapper hverandre og har like stor betydning for å sikre et godt tilbud til pasienten. Modellen viser også hvordan kunnskapsbasert praksis handler om å sette våre beslutninger inn i en sammenheng, den hverdagen vi står i til daglig. Kunnskapsbasert praksis er en systematisk måte å arbeide på, noe vi tror fremmer bevisstheten omkring hvordan vi arbeider og hvilken praksis vi har i dag. Barneklubben har en personalgruppe med lang erfaring og mye klinisk praksis, som også bygger på forskning. I dag er en av utfordringene å følge med på den stadig økende forskning som publiseres, og sikre at vi er kritiske til dens pålitelighet og gyldighet, før vi vurderer om praksis skal endres som følge av ny forskning.

Trinnene i kunnskapsbasert praksis

Å praktisere kunnskapsbasert innebærer å erkjenne et informasjonsbehov, stille spørsmål, innhente kunnskap fra ulike kilder, kritisk vurdere kunnskap, anvende kunnskap og evaluere praksis. Denne prosessen, eller arbeidsmåten, omtales som trinnene i KBP. Seks-trinnsmodellen er basis for både klinisk praksis og undervisning i KBP (Nortvedt m.fl 2007). Som student på BKB har du nå muligheten til å praktisere og trene på de ulike trinnene i å arbeide kunnskapsbasert. Mange av sykepleierne på postene har selv tatt studiepoengkurs i å arbeide kunnskapsbasert, og er interessert i å diskutere og veilede deg i de ulike trinnene.

(www.kunnskapsbasertpraksis.no)

Trinn 1: **Refleksjon.** En forutsetning for å starte prosessen er å stille spørsmål ved etablert praksis og erkjenne et behov for oppdatert kunnskap. Et slikt "kunnskapshull" skal lede ut i ett eller flere konkrete spørsmål. Vær lydhør for dine egen tanker og refleksjoner når du nå er i praksis hos oss. Diskuter med personalet på post og still reflekterte spørsmål.

Trinn 2: **Spørsmålsformulering.** Spørsmål som stilles i klinisk praksis er ikke ensartede, men innenfor helsefagene kan de som oftest sorteres under seks spørsmålskategorier, også kalt kjernes spørsmål, som kan deles inn i: Forekomst, Diagnostikk, Etiologi, Prognose, Effekt av tiltak, og Erfaringer og opplevelser. Hvilke type spørsmål du har avgjør valg av forskningsmetode. Det innebærer at kjernes spørsmålet bestemmer hvilken forskningsmetode som er best egnet.

Kjernespørsmål:

Kjernespørsmål	Kunnskap
Hvor mange har et helseproblem?	<u>Prevalens</u> – forekomst
Hvorfor får noen dette problemet, mens andre holder seg friske?	Årsak – etiologi
Hvordan kan vi avgjøre om noen har dette problemet?	Diagnostikk
Hva kan vi gjøre for å forebygge eller behandle problemet?	Effekt av tiltak
Hvordan går det med den som har problemet?	<u>Prognose</u> – sykdomsforløp
Hvordan oppleves det? Hva er det som gjør at det virker?	Erfaringer og holdninger

(www.kunnskapsbasertpraksis.no)

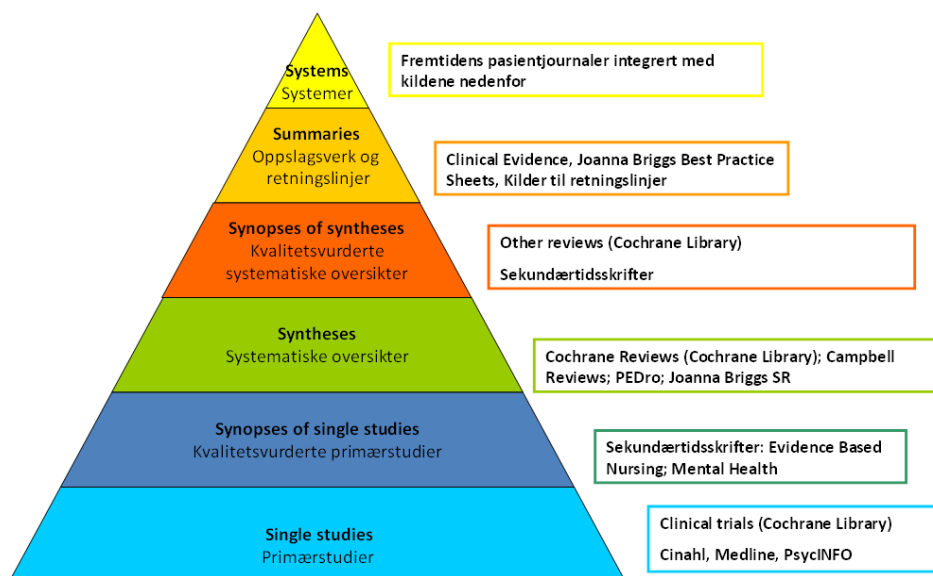
Formuler en søkbar problemstilling, vær konkret; hva handler dette egentlig om? Bruk gjerne PICO og kjernespørsmål når du sorterer og jobber med problemstillingen. Gå i dialog med sykepleier for å konkretisere og snevre spørsmålet ditt, noe som kan øke muligheten til å finne svar.

PICO:

P:	Pasient/problem	Hvilken pasientgruppe eller populasjon dreier det seg om?
I:	Intervention	Hva er det med denne pasientgruppen du er interessert i? Er det et tiltak som er iverksatt (intervensjon, eksponering)?
C:	Comparison	Ønsker du å sammenligne to typer tiltak? I så fall skal det andre tiltaket stå her (f.eks. dagens praksis).
O:	Outcome	Hvilke endepunkter er du interessert i?

(www.kunnskapsbasertpraksis.no)

Trinn 3: **Litteratursøk.** Neste steg er å lete etter forskningsbasert kunnskap i relevante kilder. I Norge har alt helsepersonell gratis tilgang til forskningsbasert kunnskap via Helsebiblioteket, et nasjonalt elektronisk bibliotek (www.helsebiblioteket.no). Å søke etter forskningslitteratur krever øvelse. Hvilke databaser skal det letes i, hvilke søkeord skal benyttes? Pyramiden kan være til hjelp; det er lurt å lete etter forskning i kilder høyest mulig oppe i pyramiden. Der er kildene mer oppsummert, kvalitetsvurdert og pålitelig.

(www.kunnskapsbasertpraksis.no)

En hjelp er å spørre hverandre til råds, spør gjerne også sykepleiere på post. Det anbefales også å benytte seg av bibliotekar. Søkeshjelp kan bestilles på biblioteket i samarbeid med sykepleier på post.

Trinn 4: **Kritisk vurdere forskning.** Om en studie har brukt relevante forskningsmetoder i forhold til forskningsspørsmål er viktig å identifisere for å velge ut hvilke artikler (og andre publikasjoner) man bør bruke tid på å lese. Under selve lesingen gjelder det også å være kritisk – er resultatene til å stole på og er de overførbare til vår kliniske hverdag? Det finnes mye forskning av god kvalitet som ikke kan overføres til vår praksis. Sykepleiere må vurdere om forskningen er relevant for deres egen praksis. Det kan være nyttig å bruke sjekklister når du skal kritisk vurdere forskning. Kunnskapscenteret har laget sjekklister tilpasset de fleste forskningsdesigner (www.kunnskapscenteret.no).

Trinn 5: **Anvende forskningsresultater.** Forskning av god kvalitet skal støtte beslutninger, men kan ikke diktere praksis. Før du anbefaler å endre praksis i tråd med ny forskning/kunnskap, skal du også vurdere kunnskap fra de andre kildene; egen eller andres erfaring, brukerkunnskap og hvilke rammebetingelser du/posten gir/setter. Her tar du i bruk hele modellen for kunnskapsbasert praksis. Også på dette trinnet er det nyttig å diskutere i kollegafellesskapet. Vær lydhør for andres vurderinger og erfaringer.

Trinn 6: **Evaluer.** Det siste trinnet kan enten være evaluering av klinisk praksis eller av egen kunnskapshåndtering. Evaluering av klinisk praksis er å vurdere om endringer gjort i praksis har ført til bedre pleie og behandling for pasienten. Egenevaluering er å evaluere seg selv i forhold til spørsmål knyttet til trinnene i sirkelen. Evalueringen kan gi nye spørsmål som igjen kan gi nye søk.

Vi anbefaler at dere bruker nettkurset i KBP (www.kunnskapsbasertpraksis.no). Nettkurset lærer deg å finne, kritisk vurdere og å bruke forskningsbasert kunnskap slik at du kan ta kunnskapsbaserte beslutninger. Nettkurset gir en innføring i de viktigste begrepene i de seks trinnene i KBP. Vi anbefaler deg å følge trinnene kronologisk. Kurset er lagt opp med tekstmoduler, forelesninger og oppgaver.

Kunnskapsbasert praksis på Barneklubben

Ved Barneklubben er kunnskapsbasert praksis ledelsesforankret og et prioritert satsningsområde i Strategi- og handlingsplan 2008-2012. Barneklubben har i prosjektet *"Barneklubben som læringsarena for kunnskapsbasert praksis 2009-2010"* sammen med Høgskolen i Bergen (HiB) og Betanien diakonale høgskole (BDH) utviklet en modell for studentinvolvering i enhetenes fagutviklingsarbeid. Dette arbeidet skal videreføres gjennom prosjektet *"Tverrprofesjonell kompetanse i samhandling"*. I prosjektet inngår både studenter i bachelorutdanning ved HiB og bachelorstudenter i sykepleie ved BDH. På mastergradsnivå inngår studenter ved mastergradsutdanningen i kunnskapsbasert praksis (KBP) ved HiB, videreutdanningsstudenter innen intensiv- og barnesykepleie, samt studenter i bibliotekfaglig videreutdanning i KBP ved HiB. Vi vil ta del i et nasjonalt og regionalt satsningsområde i helseforetakene; utarbeidelse av kunnskapsbaserte retningslinjer, og utnytte mulighetene i dette arbeidet til å rette fokus mot utvikling av tverrprofesjonell kompetanse.

Det er pr juli 2011 nitten sykepleiere ved BKB som har fullført 6-studiepoeng videreutdanning *"Kunnskapsbasert praksis for praksisveiledere"*. Alle enhetsledere, assisterende enhetsledere, fagutviklingssykepleiere og ernæringskoordinator har fullført 15-studiepoeng videreutdanning i KBP i løpet av de siste 4 årene. BKB har på denne måten styrket sin kompetanse for å kunne veilede studenter i å arbeide kunnskapsbasert.

Studentinvolvering

Studenter i bachelorutdanning i sykepleie har under veiledning av lærer gjort aktuelle kliniske problemområder søkbare gjennom å formulere konkrete kliniske problemstillinger, lage søkestrategi og gjennomføre litteratursøk i relevante databaser. Etter grundig gjennomlesning blir en eller to artikler valgt ut for nærmere gjennomlesning og kritisk vurdering. Deretter skriver studenten en oppsummering, presenterer og diskuterer forskningsresultatene på internundervisning for personalet på enhetene.

Studenter i videreutdanning i barnesykepleie har også arbeidet med å utvikle prosjektplaner innen problemområder som kan være relevante for enhetene. Studentene oppøver sin evne til refleksjon over fagutøvelsen sammen med erfarne klinikere og trener på å anvende trinnene i sirkelen. Praksis får ny kunnskap, trening i å veilede studenter i å arbeide

kunnskapsbasert og perfektionerer egne ferdigheter i trinnene i sirkelen, og ikke minst økt bevissthet om KBP som arbeidsmetode i klinikken.

Kunnskapsbasert kulturbygging på BKB

Daglig står sykepleiere og leger overfor situasjoner som innebærer at de må ta faglige beslutninger som ofte har store konsekvenser for pasienten og familiene det gjelder. Vi har som mål at fagutøvelsen skal baseres på god og relevant forskningsbasert kunnskap, erfaringer og på pasientens og foreldres ønsker og behov. For å få dette til har vi startet egne fagringer (se nedenfor) som tar sikte på å utarbeide nasjonale kunnskapsbaserte prosedyrer. Vi ønsker ytterlig utvidet samarbeid mellom skole og klinikk ved at studenter er aktive i alle trinnene i sirkelen for KBP.

Fagringer på BKB

Det ble startet opp tre fagringer på BKB i 2011 (en fagring på hver post). I prosjektet er det med sykepleiere og leger som i løpet av ett år skal utvikle tre kunnskapsbaserte fagprosedyrer. De skal søke etter litteratur, kritisk vurdere litteraturen og utarbeide prosedyrene basert på oppdatert forskningslitteratur. Fagringene følger metoden for utvikling av fagprosedyrer som er utarbeidet av Nasjonalt nettverk for kunnskapsbaserte fagprosedyrer (<http://www.helsebiblioteket.no/microsite/Fagprosedyrer>). Fagprosedyrene skal, når de er godkjent i foretaket, publiseres på Helsebiblioteket slik at andre helseforetak kan benytte seg av dem.

Eksempler på noen problemstillinger som studenter har arbeidet med

Deltagerne ved 6-studiepoengkursene i KBP på BKB har arbeidet med problemstillinger relatert til egen post. Ett eksempel kan være:

<i>Klinisk spørsmål</i>	<i>Aktuell forskningsartikkel som er kritisk vurdert</i>
Reduserer gråt og uro effekten av inhalasjoner?	Amirav I, Newhouse MT, Minocchieri S, Castro-Rodriquez JA and Schuepp K. Factors that affect the efficacy of inhaled corticosteroids for infants and young children. <i>Journal of Allergy and Clinical Immunology</i> 2010;125 (6): 1206-11.

I ettertid er dette arbeidet videreført som en delproblemstilling i en av fagringene.

Også studentoppgaver som bachelorstudentene i sykepleie har arbeidet med bidrar til implementering av kunnskapsbasert praksis på BKB. Bachelorstudentene ved HiB har for eksempel i emnet "Evidence-Based Nursing – Critical Thinking" i andre studieår, søkt litteratur om tømmingsrutiner for barn ved koloskopi. Da det viste seg at de hadde

problemer med å dokumentere kunnskapsgrunnlaget, ble denne problemstillingen videreført som en relevant problemstilling for en av fagringene på BKB.

Muligheter for utvidet samarbeid mellom skole og klinikk

Sykepleierne er kliniske eksperter og representerer en erfaring og faglig tyngde som er nyttig for studentene når de skal skrive bacheloroppgaver med høy klinisk relevans. Sykepleierne ved BKB er interessert i å veilede under oppgaveskrivingen ved å være studentenes dialogpartner i kliniske spørsmål. Et slikt samarbeid vil være nyttig både for studentene og veilederne ved høgskolen og for sykepleierne og fagarbeidet i klinikken.

Ved BKB legges det også til rette for at masterstudenter og studenter ved ulike relevante videreutdanninger kan knytte sine prosjekter opp mot klinikken.

Anbefalt litteratur:

Eiring, Ø m.fl (2010). *Prosedyrearbeid – meningsløst mangfold?* Kunnskapscenteret. Tilgjengelig fra: <http://www.kunnskapscenteret.no/Publikasjoner/8593.cms>

Greenhalgh T (2010). *How to read a paper – The basics of evidence based medicine*. BMJ 2001, Fourth Edition.

Grol, R., Wensing, M. & Eccles, M. (2005) *Improving patient care: the implementation of change in clinical practice*, Edinburgh, Elsevier.

Helse Bergen prosjekt: *Kompetanseheving og implementering av kunnskapsbasert praksis*. Tilgjengelig fra: http://innsiden.helse-bergen.no/nyheter/Sider/Hvilken_retningslinje_har_du_behov_for_a_faa_kunnskapsbasert.aspx

Iversen AS, Båtsvik B, Milde H, Langeland AJ, Graue M Samarbeidsmodell for fagutvikling ved Barneklubben, Haukeland Universitetssykehus, med fokus på studentinvolvering og kunnskapsbasert praksis. *Tidsskriftet Sykepleien* 2009;14:48-50.

Jamtvedt G. m.fl. (2003). *Kunnskapsbasert fysioterapi. Metoder og arbeidsmåter*. Oslo: Gyldendal

Kvalitetssatsning Helse Vest. Tilgjengelig fra: <http://www.helse-vest.no/fagfolk/forskning/kvalitetssatsninga-i-helse-vest/Sider/side.aspx>

Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven) (1999) Tilgjengelig fra: <http://www.lovdatabasen.no/all/nl-19990702-064.html>

Nasjonalt nettverk for fagprosedyrer. Tilgjengelig fra: <http://www.helsebiblioteket.no/microsite/Fagprosedyrer>

Nortvedt, MW. M.fl. (2007). *Å arbeide og undervise kunnskapsbasert. En arbeidsbok for sykepleiere*. Norsk sykepleierforbund. Akribe

Sosial- Og Helsedirektoratet (2005) *-og bedre skal det bli!: nasjonal strategi for kvalitetsforbedring i sosial- og helsetjenesten (2005-2015): til deg som leder og utøver*, Oslo, Sosial- og helsedirektoratet

Strategiplanen for Helse Bergen (2008-2012). Tilgjengelig fra: http://innsiden.helse-bergen.no/om_hb/dokumenter%20om%20helse%20bergen/strategiplan%202008-2012.pdf

Willumsen, E.(2009) *Tverrprofesjonelt samarbeid i praksis og utdanning*. Oslo, Universitetsforlag.